SODBA SODIŠČA (prvi senat)
z dne 15. julija 2004*

V zadevi C-345/02,

zaradi predloga Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska), naslovljenega na Sodišče, naj na podlagi člena 234 ES v postopku, ki poteka med

Pearle BV,

Hans Prijs Optiek Franchise BV,

Rinck Opticiens BV

in

Hoofdbedrijfschap Ambachten,

* Jezik postopka: nizozemščina.

sprejme predhodno odločbo o razlagi člena 92(1) Pogodbe ES (zdaj člen 87(1) ES) in člena 93(3) Pogodbe ES (zdaj člen 88(3) ES),

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi P. Jann, predsednik senata, A. Rosas, S. von Bahr, sodnika, R. Silva de Lapuerta, sodnica, in K. Lenaerts (poročevalec), sodnik,

generalni pravobranilec: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
sodni tajnik: R. Grass,

ob upoštevanju pisnih stališč, ki so jih predložili:

— za Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV in Rinck Opticiens BV P. E. Mazel, advocaat,

— za Hoofdbedrijfschap Ambachten R. A. A. Duk, advocaat,

— za nizozemsko vlado S. Terstal, zastopnica,

— za Komisijo Evropskih skupnosti J. Flett in H. van Vliet, zastopnika,

na podlagi poročila za obravnavo,

po predstavitvi ustnih stališč nizozemske vlade, ki jo je zastopala H. G. Sevenster, zastopnica, in Komisije, ki jo je zastopal H. van Vliet, na obravnavi 29. januarja 2004,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 11. marca 2004

izreka naslednjo

Sodbo

1 Hoge Raad der Nederlanden je s sodbo z dne 27. septembra 2002, ki jo je Sodišče prejelo dne 30. septembra 2002, na podlagi člena 234 ES postavilo vprašanja za predhodno odločanje o razlagi člena 92(1) Pogodbe ES (zdaj člen 87(1) ES) in člena 93(3) Pogodbe ES (zdaj člen 88(3) ES).

2 Ta vprašanja so bila postavljena v okviru postopka o zakonitosti prispevkov, ki jih je Hoofdbedrijfschap Ambachten naložil svojim članom – med katerimi so tudi tožeče stranke iz postopka v glavni stvari –, da bi financiral kolektivno oglaševalsko akcijo v korist podjetij iz sektorja optike.

Pravni okvir

Zakonodaja Skupnosti

3 Člen 92(1) Pogodbe ES (zdaj člen 87(1) ES) določa:

„Razen če ta pogodba ne določa drugače, je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdružljiva s skupnim trgom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami."

4 Člen 93 Pogodbe ES (zdaj člen 88 ES) določa:

„1. Komisija v sodelovanju z državami članicami redno preverja vse sisteme pomoči, ki obstajajo v teh državah. Slednjim predlaga ustrezne ukrepe, ki so potrebni za postopen razvoj ali delovanje skupnega trga.

2. Če Komisija po tem, ko je pozvala zadevne stranke k predložitvi pripomb, ugotovi, da pomoč, ki jo je dodelila država članica, ali pomoč iz državnih sredstev ni združljiva s skupnim trgom glede na člen 92, ali če se takšna pomoč zlorablja, odloči, da mora zadevna država takšno pomoč odpraviti ali spremeniti v roku, ki ji ga določi Komisija.

[...]

3. Komisija mora biti obveščena o vseh načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da takšen načrt glede na člen 92 ni združljiv s skupnim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 2. Zadevna država članica ne sme izvajati svojih predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev."

5 V prvem odstavku sporočila Komisije z dne 6. marca 1996 o pomočeh *de minimis* (UL C 68, str. 9, v nadaljevanju: sporočilo *de minimis*) je navedeno, da „[č]eprav vsaka finančna podpora države nekemu podjetju izkrivlja ali bi lahko bolj ali manj izkrivila konkurenco med tem podjetjem in njegovimi konkurenti, ki take pomoči niso prejeli, vsaka pomoč ne vpliva občutno na trgovino in konkurenco med državami članicami. To velja zlasti za pomoči, katerih znesek je zelo nizek."

6 Po drugem odstavku sporočila *de minimis* se lahko šteje, da se člen 92(1) Pogodbe ne uporablja za pomoči, katerih znesek ne presega 100.000 ekujev (zdaj 100.000 evrov) v obdobju treh let po prvi pomoči *de minimis*. Ta znesek velja za vse kategorije pomoči, ne glede na njihovo obliko in namen, razen pomoči, ki se zagotovijo za izvoz in ki so izvzete iz ugodnosti ukrepa.

Nacionalna zakonodaja

Nizozemski zakon o poklicni organiziranosti

7 Wet op de bedrijfsorganisatie (nizozemski zakon o poklicni organiziranosti, v nadaljevanju: WBO) z dne 27. januarja 1950, v spremenjeni različici, veljavni ob dejanskem stanju, ki je bilo podlaga za spor v glavni stvari, ureja naloge, sestavo, način dela, finančne vidike in ureditev nadzora poklicnih organizacij, ki jim je zaupana odgovornost za organizacijo in razvoj njihovega sektorja dejavnosti. Po členu 71 WBO morajo te organizacije upoštevati interese podjetij iz zadevnega sektorja in njihovih zaposlenih ter javni interes.

8 Po členu 73 WBO so upravljavski organi poklicnih organizacij sestavljeni enakopravno iz predstavnikov delodajalskih in delojemalskih organizacij.

9 Nizozemski zakonodajalec je tem organizacijam dal potrebne pristojnosti za izvajanje njihovih nalog. Člen 93 WBO med drugim določa, da lahko njihovi upravljavski organi – razen izjem – izdajajo pravila, za katera menijo, da so potrebna za izvajanje ciljev iz člena 71 tega zakona, in to tako v interesu dejavnosti podjetij iz zadevnega gospodarskega sektorja kot razmer dela zaposlenih v teh podjetjih. Ta pravila mora potrditi Sociaal-Economische Raad (ekonomsko-socialni svet), v skladu s petim odstavkom člena 93 WBO pa ne smejo omejevati konkurence.

10 V skladu s členom 126 WBO lahko poklicne organizacije za kritje svojih stroškov sprejmejo pravila o prispevkih podjetij iz zadevnega sektorja dejavnosti. Splošni prispevki zadevajo delovanje poklicne organizacije kot take. „Obvezni namenski prispevki" so namenjeni za posebne namene.

Nizozemski zakon o upravnem sporu v zvezi s poklicnimi organizacijami

11 Wet houdende administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie (nizozemski zakon o upravnem sporu v zvezi s poklicnimi organizacijami) z dne 16. septembra 1954 v spremenjeni različici, ki je veljala ob dejanskem stanju, ki je bilo podlaga za spor v glavni stvari, določa ravnanje v upravnem sporu v zadevah s področja poklicnih organizacij.

12 V skladu s členoma 4 in 5 navedenega zakona lahko fizične ali pravne osebe, katerih interese neposredno zadeva neka odločitev poklicne organizacije, vložijo tožbo pred College van Beroep voor het Bedrijfsleven (gospodarsko upravno sodišče po nizozemskem pravu), če menijo, da je odločitev v nasprotju s splošnimi pravili. Člen 33(1) tega zakona določa, da je treba tožbo vložiti v roku tridesetih dni od dneva vročitve odločitve ali seznanitve z njo ali od izvršitve akta.

13 V skladu s pravilom nizozemske sodne prakse o formalni pravnomočnosti mora civilno sodišče, kadar mu je predložena tožba za neupravičeno plačilo in zadevna stranka ni izkoristila možnosti upravnega spora, ki ji je bila na voljo, izhajati iz načela, da je odločitev, na podlagi katere je bilo plačilo izvedeno, zakonita, tako glede načina njenega sprejetja kot vsebine.

Postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

14 Pearle BV, Hans Prijs Optiek franchise BV in Rinck Opticiens BV (v nadaljevanju: tožeče stranke iz postopka v glavni stvari) so družbe, ustanovljene na Nizozemskem, katerih dejavnost je trgovina z optičnim materialom. Kot take so v skladu z WBO včlanjene v Hoofdbedrijfschap Ambachten (v nadaljevanju: HBA), javnopravno poklicno organizacijo.

15 HBA je na predlog zasebnega združenja optikov Nederlandse unie van Opticiens (v nadaljevanju: NUVO), katerega članice so tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, svojim članom leta 1988 v skladu s pravili na podlagi člena 126 WBO prvič naložila v plačilo „obvezni namenski prispevek" za financiranje kolektivne oglaševalske akcije v korist podjetij iz sektorja optike. Nato je tak prispevek nalagala v plačilo vsako leto vsaj do leta 1993.

16 Tako naloženi prispevek je v primeru tožečih strank iz postopka v glavni stvari znašal 850 NLG na podjetje. Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari zoper odločitve o prispevku, ki jim ga je naložila v plačilo HBA, niso sprožile upravnega spora.

17 Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari so 29. marca 1995 pri civilnem sodišču vložile tožbo zoper HBA, da bi dosegle razglasitev ničnosti pravil, s katerimi so bili uvedeni zadevni obvezni namenski prispevki, in obsodbo HBA za povrnitev neupravičeno plačanih zneskov na podlagi teh pravil.

18 Navajale so, da so storitve iz oglaševalske akcije pomoč v smislu člena 92(1) Pogodbe in da so pravila HBA o uvedbi prispevkov za financiranje te pomoči nezakonita, ker Komisija o njih ni bila obveščena v skladu s členom 93(3) Pogodbe.

19 Sodišče prve stopnje je z delno sodbo delno ugodilo utemeljitvam tožečih strank iz postopka v glavni stvari. Ker je bila ta sodba po pritožbi razveljavljena, so vložile kasacijsko pritožbo pred Hoge Raad der Nederlanden.

20 V teh okoliščinah se je Hoge Raad der Nederlanden odločilo, da prekine postopek in Sodišču postavi naslednja vprašanja za predhodno odločanje:

„1. Ali je treba zadevni sistem, ki nalaga plačilo prispevkov zaradi financiranja kolektivnih oglaševalskih akcij, šteti za (del) ukrep(a) pomoči v smislu člena 92(1) [Pogodbe] in ali je treba o njegovi nameravani izvedbi po členu 93(3) [Pogodbe] obvestiti Komisijo? Ali to velja izključno za koristi v obliki organizacije in ponudbe kolektivnih oglaševalskih akcij ali tudi za način financiranja, kot so pravila, ki določajo plačilo prispevkov in/ali odločitve o plačilu prispevkov, sprejete zaradi izvrševanja teh pravil? Ali je kakšna razlika, če se kolektivne oglaševalske akcije ponudijo podjetjem v isti gospodarski panogi, kot je tista, na katero se nanašajo odločitve o plačilu prispevkov? Če je tako, kakšna je ta razlika? Ali je pomembno ugotoviti, ali se stroški javnega subjekta v celoti krijejo z obveznimi prispevki v breme podjetij, ki koristijo ponujeno storitev, in sicer tako, da zagotovljena korist države ne stane nič? Ali je pomembno vedeti, ali se korist kolektivnih oglaševalskih akcij bolj ali manj enotno porazdeli po celotnem sektorju, in ali se šteje, da ima vsako podjetje iz sektorja bolj ali manj enako korist ali dobiček iz teh akcij?

2. Ali se obveznost obveščanja iz člena 93(3) [Pogodbe] uporablja za vsak ukrep ali le za ukrep pomoči, ki ustreza opisu iz člena 92(1) [Pogodbe]? Ali ima država za izogibanje svoji obveznosti obveščanja prosto presojo glede tega, ali ukrep pomoči izpolnjuje pogoje iz člena 92(1) [Pogodbe]? Če da, koliko? Koliko ta

prosta presoja spreminja obveznost obveščanja iz člena 93(3) [Pogodbe]? Ali pa je treba sklepati, da se obveznost obveščanja ne uporablja samo takrat, kadar se lahko razumno šteje, da ukrep ni pomoč?

3. Ali mora nacionalno sodišče [...], če sklene, da gre za ukrep pomoči v smislu člena 92(1) [Pogodbe], pri presoji tega, ali mora ukrep opredeliti kot ukrep pomoči, ki bi moral biti notificiran v skladu s členom 93(3) [Pogodbe], upoštevati pravilo *de minimis*, kot ga je opredelila Komisija v [...] [sporočilu *de minimis*]? Če da, ali se pravilo *de minimis* uporablja tudi za nazaj za ukrepe pomoči, ki so bili izvedeni pred objavo tega pravila, in kako je treba pravilo *de minimis* uporabiti za ukrepe pomoči, kot so letne kolektivne oglaševalske akcije, ki koristijo vsem v sektorju?

4. Ali odločitev v zadevi C-39/94 (sodba z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI in drugi, C-39/94, Recueil, str. I-3547), ki zadeva praktični učinek člena 93(3) [Pogodbe], pomeni, da mora nacionalno sodišče razglasiti za nične pravila in odločitve o prispevkih, ki so bili sprejeti na podlagi teh pravil, in da mora javni subjekt obsoditi na povrnitev prispevkov, čeprav to preprečuje pravilo iz nizozemske sodne prakse o formalni pravnomočnosti [...]? Ali je v obravnavani zadevi pomembno dejstvo, da povrnitev prispevkov ne izničuje koristi, ki so jih gospodarski sektor in posamezna podjetja imeli od kolektivnih oglaševalskih akcij? Ali pravo Skupnosti dovoljuje, da se obvezni prispevki v celoti ali deloma ne povrnejo, če nacionalno sodišče presodi, da bi gospodarski sektor ali posamezna podjetja ob upoštevanju dejstva, da koristi od oglaševalskih akcij ni mogoče povrniti v naravi, pridobila neupravičeno korist?

5. Ali se lahko javni subjekt, če ukrep pomoči ni notificiran po členu 93(3) [Pogodbe], sklicuje na navedeno pravilo o formalni pravnomočnosti odločitve o

prispevku z namenom, da bi se izognil svoji obveznosti povrnitve, če tisti, na katerega je bila naslovljena ta odločitev, ni bil obveščen o tem, da ukrep pomoči – katere del je odločitev o prispevku – ni bil notificiran niti ob njegovem sprejetju niti v roku za sprožitev upravnega spora? Ali ima posameznik pravico domnevati, da je država spoštovala svojo obveznost do obveščanja iz člena 93(3) [Pogodbe]?"

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

21 Nacionalno sodišče s prvimi tremi vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali se lahko financiranje HBA oglaševalskih akcij v korist podjetij iz sektorja optike šteje za državno pomoč v smislu člena 92(1) Pogodbe in ali bi bilo treba ob upoštevanju pravila *de minimis* o pravilih HBA o prispevkih njenih članov za financiranje teh akcij – kot del režima pomoči – obvestiti Komisijo v skladu s členom 93(3) Pogodbe. Želi tudi pojasnila o tem, ali so tudi obvezni namenski prispevki, naloženi tožečim strankam iz postopka v glavni stvari, zaradi njihove neposredne povezanosti z morebitnimi nenotificiranimi pomočmi nezakoniti in jih je treba načeloma povrniti.

22 Četrto in peto vprašanje zadevata vprašanje, ali je v nasprotju z učinkovitostjo člena 93(3) Pogodbe, če se v primeru, kot je ta v obravnavani zadevi, uporablja pravilo nizozemske sodne prakse o formalni pravnomočnosti.

Prvo, drugo in tretje vprašanje

Stališča, predložena Sodišču

23 Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari in Komisija navajajo, da financiranje HBA oglaševalske akcije v korist podjetij iz sektorja optike pomeni državno pomoč v smislu člena 92(1) Pogodbe, o kateri bi morala biti Komisija obveščena v skladu s členom 93(3) Pogodbe. Pojasnjujejo, da pojem državne pomoči iz člena 92(1) Pogodbe zajema prednosti, ki jih zagotovijo neposredno države, in tiste, ki se zagotovijo s posredovanjem javnega ali zasebnega subjekta, kot je HBA, ki ga je določila ali ustanovila država (sodba z dne 13. marca 2001 v zadevi PreussenElektra, C-379/98, Recueil, str. I-2099).

24 Ukrep javnega organa v korist določenih podjetij ali proizvodov naj ne bi izgubil značaja pomoči samo zato, ker bi bil delno ali v celoti financiran s prispevki, ki jih je zadevnim podjetjem v plačilo naložil javni organ (sodbi z dne 11. novembra 1987 v zadevi Francija proti Komisiji, 259/85, Recueil, str. 4393, točka 23, in z dne 22. marca 1977 v zadevi Steinike & Weinlig proti Nemčiji, 78/76, Recueil, str. 595). Tako naj bi bil lahko ukrep zajet v področje uporabe člena 92(1) Pogodbe, tudi če bi bil v celoti financiran s takimi prispevki.

25 Po mnenju tožečih strank iz postopka v glavni stvari in Komisije bi bila morala nizozemska vlada Komisijo obvestiti o vseh potrebnih podatkih o uvedenem sistemu. Ti podatki bi morali zajemati tako organizacijo oglaševalske akcije kot podrobnosti o financiranju (sodba z dne 25. junija 1970 v zadevi Francija proti Komisiji, 47/69, Recueil, str. 487).

26 HBA navaja, da kolektivna oglaševalska akcija, ki jo je podprla, ne pomeni državne pomoči v smislu Pogodbe. Namreč, kadar organi izvedejo tako akcijo v korist določene oblike trgovine, obrti ali industrije in to akcijo financirajo iz obveznega namenskega prispevka, ki ga udeleženci prispevajo do zneska koristi, ki jo od tega imajo, naj elementa financiranja iz državnih sredstev v praksi ne bi bilo.

27 Po mnenju nizozemske vlade pravila, ki jih sprejme neka javnopravna organizacija in ki na predlog zasebnega združenja uvedejo prispevke za financiranje kolektivne oglaševalske akcije, ne pomenijo državne pomoči v smislu člena 92(1) Pogodbe. Opozarja na to, da je treba po sodni praksi Sodišča (sodba z dne 16. maja 2000 v zadevi Francija proti Ladbroke Racing in Komisiji, C-83/98 P, Recueil, str. I-3271, in v zgoraj navedeni sodbi v zadevi PreussenElektra) za pomoči v smislu navedene določbe šteti samo prednosti, ki so neposredno ali posredno financirane iz državnih sredstev. Nizozemska vlada poudarja, da čeprav je v obravnavani zadevi HBA zaradi zakonskih pristojnosti bila instrument za pobiranje in razdeljevanje sredstev, zbranih v korist predhodno določenega cilja nekega poklica, ta organizacija ni bila prosta pri ravnanju s temi sredstvi.

Odgovor Sodišča

28 Iz člena 93(3) Pogodbe izhaja, da je treba Komisijo obvestiti o načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči. Če meni, da tak načrt ni združljiv s skupnim trgom, nemudoma sproži postopek iz člena 93(2), ne da bi zadevna država članica smela izvajati svoje predlagane ukrepe, dokler v navedenem postopku ni sprejeta dokončna odločitev.

29 Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da kadar je način financiranja neke pomoči, zlasti z obveznimi prispevki, sestavni del ukrepa pomoči, mora Komisija pri presoji tega nujno upoštevati tudi navedeni način financiranja (sodbi z dne 21. oktobra 2003 v zadevi Van Calster in drugi, C-261/01 in C-262/01, v Recueil, str. I-12249, točka 49, in z dne 27. novembra 2003 v zadevi Enirisorse, od C-34/01 do C-38/01, Recueil, str. I-14243, točka 44).

30 V takem primeru mora obvestilo ukrepa pomoči iz člena 93(3) Pogodbe zajemati tudi način njegovega financiranja tega, da bi lahko Komisija o njem presodila na podlagi popolnih podatkov. Brez tega ni mogoče izključiti, da bi bil lahko kot združljiv razglašen ukrep pomoči, ki – če bi Komisija vedela za način njegovega financiranja – to ne bi mogel biti (zgoraj navedena sodba Van Calster, točka 50).

31 Nacionalna sodišča so pristojna za to, da pravice posameznikov varujejo pred morebitnimi kršitvami obveznosti držav članic iz člena 93(3) Pogodbe s strani nacionalnih organov (v tem smislu glej sodbi z dne 21. novembra 1991 v zadevi Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires in Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, Recueil, str. I-5505, točka 12, in z dne 16. decembra 1992 v zadevi Lornoy in drugi, C-17/91, Recueil, str. I-6523, točka 30). Nacionalno sodišče mora mogoče za to, da bi ugotovilo, ali je bil državni ukrep uveden s kršitvijo te določbe, razložiti člen 92(1) Pogodbe (glej zgoraj navedeno sodbo Steinike & Weinlig proti Nemčiji, točka 14, sodbo z dne 30. novembra 1993 v zadevi Kirsammer-Hack, C-189/91, Recueil, str. I-6185, točka 14, in zgoraj navedeno sodbo SFEI in drugi, točka 49). Obveznost obveščanja in prepoved izvajanja iz člena 93(3) Pogodbe namreč veljata za načrte za dodelitev ali spremembo pomoči v smislu člena 92(1) Pogodbe.

32 Treba je opozoriti tudi na to, da po ustaljeni sodni praksi opredelitev pomoči zahteva, da so izpolnjeni vsi pogoji iz člena 92(1) (glej sodbe z dne 21. marca 1990 v zadevi Belgija proti Komisiji, imenovani „Tubemeuse", C-142/87, Recueil, str. I-959, točka 59; z dne 14. septembra 1994 v zadevi Španija proti Komisiji, od C-278/92 do C-280/92, Recueil, str. I-4103, točka 20; z dne 16. maja 2002 v zadevi Francija proti Komisiji, C-482/99, Recueil, str. I-4397, točka 68, in z dne 24. julija 2003 v zadevi Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Recueil, str. I-7747, točka 74).

33 Člen 92(1) določa štiri pogoje. Prvič, intervencija mora biti državna ali iz državnih sredstev. Drugič, intervencija mora biti taka, da lahko vpliva na trgovino med državami članicami. Tretjič, pomeniti mora prednost za upravičenca. Četrtič, izkrivljati ali groziti mora z izkrivljanjem konkurence (zgoraj navedena sodba Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 75).

34 Glede prvega pogoja, iz ustaljene sodne prakse izhaja, da ni potrebe po razlikovanju med primeri, ko pomoč dodeli neposredno država, in primeri, ko se jo dodeli s posredovanjem javnega ali zasebnega subjekta, ki ga je določila ali ustanovila država (sodba z dne 7. junija 1988 v zadevi Grčija proti Komisiji, 57/86, Recueil, str. 2855, točka 12; zgoraj navedena sodba PreussenElektra, točka 58, in sodba z dne 20. novembra 2003 v zadevi GEMO, C-126/01, Recueil, str. I-13769, točka 23).

35 Vendar morajo biti prednosti, da bi jih lahko opredelili kot pomoči v smislu člena 92(1) Pogodbe, dodeljene neposredno ali posredno iz državnih sredstev in mogoče jih mora biti pripisati državi (sodbe z dne 21. marca 1991 v zadevi Italija proti Komisiji, C-303/88, Recueil, str. I-1433, točka 11; zgoraj novedena sodba 16. maja 2002 v zadevi Francija proti Komisiji, točka 24, in zgoraj navedena GEMO, točka 24).

36 Niti če bi bila HBA javni subjekt, se v obravnavani zadevi ne zdi, da je bila oglaševalska akcija financirana iz sredstev, ki so na voljo nacionalnim organom. Nasprotno, iz predložitvene sodbe izhaja, da so bila sredstva, ki jih je HBA uporabila za financiranje zadevne oglaševalske akcije, zbrana od članov, upravičencev akcije, in sicer z obveznimi namenskimi prispevki za organizacijo te oglaševalske akcije. Glede na to, da so bili stroški javnega subjekta za namen navedene akcije v celoti poravnani s prispevki podjetij, ki so uživala njene koristi, namen intervencije HBA ni bil v ustvarjanju prednosti, ki bi bila dodaten strošek za državo ali za ta subjekt (v tem smislu glej sodbo z dne 17. marca 1993 v zadevi Sloman Neptun, C-72/91 in C-73/91, Recueil, str. I-887, točka 21).

37 Poleg tega iz spisa izhaja, da je pobudo za organizacijo in izvedbo zadevne oglaševalske akcije dal NUVO, zasebno združenje optikov, in ne HBA. Kot je poudaril že generalni pravobranilec v točki 76 sklepnih predlogov, je bila HBA le instrument za pobiranje in razdeljevanje sredstev, ki jih je za predhodno določen in popolnoma komercialen namen zbralo zadevno poklicno okolje, in ki v ničemer ne sodi v okvir politike, ki so jo določili nizozemski organi.

38 Obravnavana zadeva se tako razlikuje od tiste, ki je bila podlaga za zgoraj navedeno sodbo v zadevi Steinike & Weinlig proti Nemčiji. Na eni strani se je sklad, za katerega je šlo v omenjeni zadevi, financiral tako z neposrednimi subvencijami države kot s prispevki članskih podjetij, katerih višino in podlago za pobiranje je določil zakon o ustanovitvi sklada. Na drugi strani pa je bil zadevni sklad instrument za izvajanje državne politike, in sicer za spodbujanje kmetijstva, gozdarstva in nacionalne prehrambne industrije. Enako je v zadevi, ki je bila podlaga za zgoraj navedeno sodbo z dne 11. novembra 1987 v zadevi Francija proti Komisiji, odbor DEFI, na katerega je bil prenesen iztržek iz parafiskalnih dajatev na dobavo tekstilnih

proizvodov v Franciji, naloženih z dekretom francoske vlade, izvajal dejavnosti, ki jih je v podporo sektorju tekstila in oblačil v Franciji določila vlada.

39 Iz tega sledi, da prvi pogoj iz člena 92(1) Pogodbe za to, da se lahko ukrep šteje za državno pomoč, v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, ni izpolnjen.

40 Zato glede na to, da podrobnosti financiranja oglaševalske akcije niso bile sestavni del ukrepa pomoči v smislu člena 92(1) Pogodbe, o njih ni bilo treba obvestiti Komisije pod pogoji iz člena 93(3) Pogodbe. V teh okoliščinah ni treba posebej odgovarjati na vprašanje Hoge Raad der Nederlanden o vplivu sporočila *de minimis* na presojo glede spoštovanja obveznosti obveščanja.

41 Ob upoštevanju vseh zgoraj navedenih ugotovitev je treba na prva tri vprašanja odgovoriti, da je treba člena 92(1) in 93(3) Pogodbe razlagati tako, da pravila, ki jih sprejme javnopravna poklicna organizacija za namene financiranja oglaševalske akcije, organizirane v korist njenih članov, ki so se zanjo odločili, s sredstvi, ki jih plačajo navedeni člani in so obvezno namenjena financiranju navedene akcije, niso sestavni del ukrepa pomoči v smislu navedenih dveh določb in o njih ni treba predhodno obvestiti Komisije, če se ugotovi, da je bilo to financiranje izvedeno s sredstvi, s katerimi navedena javnopravna poklicna organizacija v nobenem trenutku ni mogla prosto razpolagati.

Četrto in peto vprašanje

42 Predložitveno sodišče s tema vprašanjema v bistvu sprašuje, ali je v okoliščinah, kakršne so tiste iz postopka v glavni stvari, v nasprotju s pravom Skupnosti, če pristojna sodišča uporabijo pravilo nizozemske sodne prakse o formalni pravnomočnosti, po katerem ta ne bi mogla več presojati o zakonitosti odločitev HBA o naložitvi plačila prispevkov tožečim strankam iz postopka v glavni stvari, pod predpostavko, da bi bila pravila, na podlagi katerih so bile te določitve sprejete, v nasprotju s členom 93(3) Pogodbe.

43 Vendar je treba glede na to, da iz odgovora na vprašanja od 1 do 3 izhaja, da pravila HBA, ki so uvedla prispevke za namen financiranja zadevne oglaševalske akcije, niso sestavni del ukrepa pomoči v smislu člena 92(1) Pogodbe in o njih ni bilo treba predhodno obvestiti Komisije, ugotoviti, da predpostavka, na kateri temeljita ti vprašanji, v obravnavani zadevi ni podana. Zato na ti vprašanji ni treba odgovoriti.

Stroški

44 Stroški nizozemske vlade in Komisije, ki sta Sodišču predložili stališča, se ne povrnejo. Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE (prvi senat)

v odgovor na vprašanja, ki mu jih je s sodbo z dne 27. septembra 2002 postavilo Hoge Raad der Nederlanden, razsodilo:

Člena 92(1) in 93(3) Pogodbe ES (zdaj člena 87(1) in 88(3) ES) je treba razlagati tako, da pravila, ki jih sprejme javnopravna poklicna organizacija za namene financiranja oglaševalske akcije, organizirane v korist njenih članov, ki so se zanjo odločili, s sredstvi, ki jih plačajo navedeni člani in so obvezno namenjena financiranju navedene akcije, niso sestavni del ukrepa pomoči v smislu navedenih dveh določb in o njih ni treba predhodno obvestiti Komisije, če se ugotovi, da je bilo to financiranje izvedeno s sredstvi, s katerimi navedena javnopravna poklicna organizacija v nobenem trenutku ni mogla prosto razpolagati.

Jann Rosas von Bahr

Silva de Lapuerta Lenaerts

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 15. julija 2004.

Sodni tajnik Predsednik prvega senata

R. Grass P. Jann